

УДК: 539.3

Г.В. Габрусєв, канд. фіз.-мат. наук, доц., І.Ю. Габрусєва, канд. техн. наук,
Т.Б. Пиндус

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЦІНКА МІЦНОСТІ ПОПЕРЕДНЬО НАПРУЖЕНОЇ ТОВСТОЇ ПЛИТИ

Н. Habrusiev, Ph.D., Assoc. Prof., I. Habrusieva, Ph.D., T. Pyndus

STRENGTH ESTIMATION OF THE PRELIMINARY STRESSED THICK PLATE

Визначення контактних напружень і деформацій при взаємодії жорстких штампів з пружною плитою є важливим завданням при проектуванні деталей машин та елементів споруд. Зокрема, при оцінці міцності залізобетонних перекриттів, монолітних фундаментних плит у будівництві, дорожнього покриття тощо. Щоб мінімізувати похибку розрахунків, необхідно враховувати максимальну кількість чинників, що впливають на контактну взаємодію. Початкові деформації, від яких безпосередньо залежать контактні напруження та переміщення, є одним із ключових факторів.

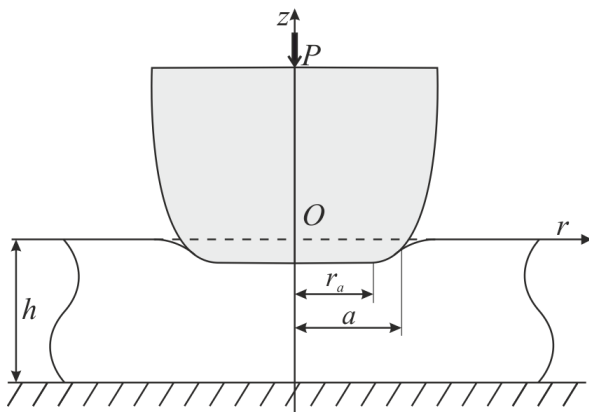

Рис. 1. Схема контактної взаємодії параболічного штампа та шару.

Розглянемо жорсткий штамп утворений обертянням вітки параболи із параметром R та відрізка прямої, яка перпендикулярна до осі параболи і проходить через її вершину, навколо спільної осі, що паралельна до осі параболи. Штамп поступально без обертання та тертя втискується постійною силою P у попередньо напружений шар товщиною h , закріплений на жорсткій основі.

Виберемо циліндричну систему координат (O, r, θ, z) так, щоб координатна площина (r, O, θ) збігалася з верхньою граничною

площиною шару, а вісь Oz – з віссю симетрії штампа (рис. 1).

Вважатимемо відомим радіус ділянки контакту a . Виходячи із формулювання задачі, можна описати функцію, обертянням графіка якої навколо осі Oz утворено штамп

$$W(r) = \begin{cases} 0, & 0 \leq r \leq r_a; \\ \frac{1}{2R}(r - r_a)^2, & r_a < r. \end{cases}$$

Граничні умови поставленої задачі мають вигляд

$$Q_{3r}(r, 0) = 0, \quad 0 \leq r < \infty; \quad (1)$$

$$Q_{33}(r, 0) = 0, \quad a \leq r; \quad (2)$$

$$u_3(r, 0) = \omega(r), \quad 0 \leq r \leq a; \quad (3)$$

$$u_r(r, -h) = 0, \quad 0 \leq r < \infty; \quad (4)$$

$$u_3(r, -h) = 0, \quad 0 \leq r < \infty. \quad (5)$$

Функція $\omega(r)$ описує переміщення точок верхньої граничної площини пружного шару на ділянці його контакту з жорстким штампом.

Будемо вважати залишкові напруження, наявні у шарі, однорідними. Тому для розв'язання поставленої задачі можна скористатись апаратом лінеаризованої теорії

пружності [1]. В математичному плані задача зводиться до розв'язання парних інтегральних рівнянь. За допомогою розробленої методики [2] шукані функції розподілу контактних напружень та вертикальних переміщень точок граничної площини плити можна записати у вигляді:

$$Q_{33}(r, 0) = -\frac{P}{2\pi} \frac{\sum_{n=1}^N a_n^* J_0\left(\frac{\lambda_n}{a} r\right)}{\sum_{n=1}^N a_n^* K_n}, \quad u_3(r, 0) = -\frac{k_1 P}{2\pi} \frac{\sum_{n=1}^N a_n^* \int_0^\infty \Delta(\alpha) \Psi_n(\alpha) J_0(\alpha r) d\alpha}{\sum_{n=1}^N a_n^* K_n},$$

де $\lambda_n, n = \overline{1, N}$ – додатні корені функції Бесселя $J_0(\lambda_n) = 0$, a_n^* – знайдені коефіцієнти, K_n та $\Psi_n(\alpha)$ – відомі функції, а $\Delta(\alpha)$ та k_1 залежать від форми пружного потенціалу, наявного у плиті [2].

На рис. 2 та 3 наведено графіки функцій $\sigma^* = Q_{33}(r, 0)/P$ та $u^* = u_3(r, 0)/P$. У якості числового прикладу розглянуто випадок наявності у плиті пружного потенціалу гармонічного типу [1] при $h=1, a=1$. Крива 1 відповідає $r_a=0$ (в основі штампа відсутня плоска ділянка), крива 2 – $r_a=0.2$, а крива 3 – $r_a=0.5$.

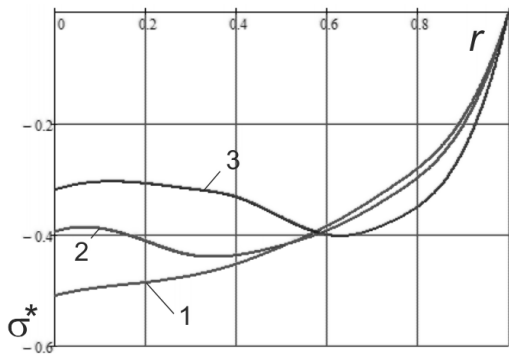

Рис. 2. Контактні напруження

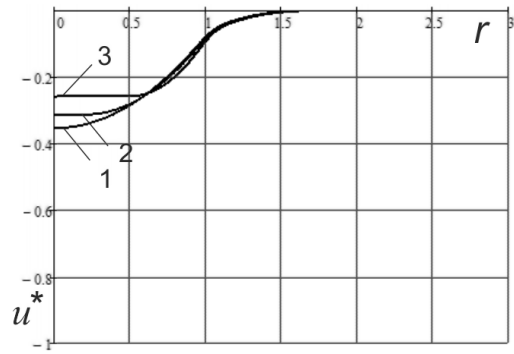

Рис. 3. Вертикальні переміщення

Висновки. Із проведеного числового експерименту випливає, що форма штампа суттєво впливає на величину та характер розподілу контактних напружень. Зокрема, у параболічних штампів без плоскої ділянки в основі екстремальні значення контактних напружень виникають у центрі області контакту. Поява плоскої ділянки спричиняє зсув точок екстремуму до краю ділянки контакту та зменшує їх абсолютну величину. Якщо $r_a = 0.2a$ (рис. 1), то абсолютна величина контактних напружень зменшується приблизно на 10%, якщо $r_a = 0.5a$ – на 12%. Вертикальні переміщення при цьому зменшуються на 9% та 11% відповідно. Одержані в роботі результати можуть використовуватися при розробці методик зменшення контактних напружень або вертикальних переміщень при проектуванні різного роду конструкцій.

Література

1. Гузь О. М. Контактна взаємодія пружних тіл з початковими напруженнями: Навч. посібник / Гузь О. М., Бабич С. Ю., Рудницький В. Б. – К: Вища школа, 1995. – 304 с.
2. Габрусев Г. В. Тиск параболічного штампа на попередньо напружений шар / Г. В. Габрусев, І. Ю. Габрусєва, Т. Б. Пиндус // Міжвузівський збірник «Наукові нотатки». – 2019. – Випуск 68 – С. 13 – 18.